ދިވެހިރާއްޖޭ ހައިކޯޓު

ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/658
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އަބްދުލްރަހީމް މުހައްމަދު ރަޝާދު، މއ. ކެލާގެއާގެ، މާލެ
- އިސްތިއުނާފު ނާއްދެވި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ހޭބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓް

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

އިސްފަނޑިޔާރު ޢާއިޝާ ޝުޖޫނު

ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ސަމީރު

ނިމުނު ތާރީޚް: 02 ޖުމާދަލްއޫލާ 1442 / 17 ޑިސެންބަރު 2020

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

25 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1441
22 ނޮވެމްބަރު 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 145-L/MIS/2019/103 ނިންމުން
- ނިންމި ތަން: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ހެބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓް
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 16 އޮކްޓޫބަރު 2019
- ނިމުނު ތާރީޚް: 27 އޮކްޓޫބަރު 2019

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދުގެ ރައުޔު؛ (މި ރައުޔަށް އިސްފަނޑިޔާރު ޝާހިދް ހިލްމީ އަދި ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ސަމީރު ތާއީދު ކުރައްވައެވެ.)

މައްސަލައިގެ ތަފާސީލު

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމެވުން (ނަންބަރު L-RN/2019/24) މުރާޖަޢާކޮށް އެކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފުގެ ނިންމެވުން (ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103) ނިންމަވާފައި ވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ އެ ނިންމެވުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި މާލެ، މ. ކަލާގެއާގެ، ޢަބްދުއްރަޙީމް މުޙައްމަދު ރަޝީދުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބެލިފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފީ ދަޢުވާ ކުރެވޭ ފަރާތަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނެރުއްވުމަށް އެދުނު އަމުރު

2. ހެބިއަސް ކޯޕަސް އަމުރަކަށް އެދި ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ޢަބްދުއްރަޙީމް މުޙައްމަދު ރަޝީދުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމަށް ބަލާއިރު، އެ ބުނެފައިވަނީ އދ. މަހިބަދޫ، މުލައްގެ، އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް ދަޢުވާކަން ޝަރީޢަތުގެ ދުލާނުބިރީ މަހިބަދޫ ފުލުސް ސްޓޭޝަނުގެ ކަޓަން ޖެހިފައިވާ ކުރުދުގެ ކުރުގެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން، އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 14C-CA/58/2019 ބަންދުކުރުމުގެ އަމުރުން ޝަރީޢަތުން ގޮސް ކަސްޓަޑީއަށް ވުން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވަނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަމަށާއި، އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޖަލުބަންދުން މިނިވަންކޮށް ދޫކުރުމަށް އެދި ހެބިއަސް ކޯޕަސް އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހަޅާ ކަމަށެވެ.[1] ނަމަވެސް އެ މައްސަލައިގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގެ އިރުޝާދު ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ބެލިގެން ނުވާކަމަށް ބުނެ، އެ މައްސަލަ ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ބަލައިނުގަތުމަށް 14 އޮކްޓޫބަރު 2019 ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރ (ނަންބަރު L-RN/2019/24

1. ޢަބްދުއްރަޙީމް މުޙައްމަދު ރަޝީދު ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ހެބިއަސް ކޯޕަސް އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމު

'ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން') ނިންމަވާފައިވާތީ، އެ ނިންމެވުން މުރާޖަޢާކޮށް އިބްޠާލްކޮށް މުޅިއްސުރު ޖަލްބަންދުން މިނިވަންކޮށް ދެއްވުމަށް އެދި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އިސްތިޘްނާ އަށް އަބްދުލްޖަލީލް މުޙައްމަދު ރަޝާދުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވެއެވެ.[2]

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން

3. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު L-RN/2019/24 ރަޖިސްޓްރާރގެ ނިންމުން މުރާޖަޢާ ކުރައްވައި، އެކޯޓުގެ އިސްތިޘްނާ ނިންމުމި ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103 ނިންމުމުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވަނީ، އެ މައްސަލައިގައި އިލްތިމާސް ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ލިބުނުތާ ތާވަލުކުރަން ނުބެހޭ ރަޖިސްޓްރާރގެ ނިންމުމުގައި ބަދަލު ގެންނަން ބޭނުން ނެތް ކަމަށެވެ.[3]

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން ބާޠިލްކުރައްވާ މައިގަނޑު ސަބަބުތައް

3.1 ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އިލްތިމާސް މުރާޖަޢާކުރު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން އ.ދ. މަރިބަތު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު l4C-CA/58/2019 (31 ޖުލައި 2019) ބަންދުކުރުމުގެ އަމުރު ނެރުއްވާފައި ވަނީ އެ ކޯޓަށް ލިބިގެންވާ ސަލާހިއްޔަތު އަދި ޤާނޫނުގެ އިޖުރާއާތުގެ ތެރެއިން ކަމުގައި ވާކަން؛

3.2 ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަކަށް ހުށަހެޅޭ ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ދަޢުވާކުރުމަށްފަހު މިހެން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް މައްސަލަ ބަލާފަ ފަރާތުން ނިންމުމާ ގުޅިގެން ބަންދު މަޖުބޫރުކުރުމުގެ ފަރާތް

2. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103 ނިންމުން
3. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103 ނިންމުން

މާއްދާގައި ނުވަތަ މާލީއަދަދުގައި ހުންނަ ޖަގަހެއްގައި ބަންދުކޮށްފައި ބެހެއްޓުމަށް ނިންމާ ނިންމުމަކީ އެފަރާތުގެ ދިރިއުޅޭ އެޑްރެސް މާލެއަށް ބަދަލުކުރެވިގެންދާނެ ކަމުން ނުނިކަން؛

3.3 ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ކުރާ ޙުކުމްތަކާއި ނިންމާ ނިންމުންތައް ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ޘަބޫތު ކުރެވޭނަމަ އިހްތިޔާރު ކުރަންޖެހޭނީ އިސްތިއުނާފުގެ މަގު ކަމުގައި ޝަރީޢަތުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާޢިދުގެ 20 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންވެގެން ވުމާއެކު ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ކުރާ ޙުކުމްތަކާއި ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ހަމަ އެމަރުޙަލާގެ އެހެން ކޯޓަކަށް އެއްކަލަށްގައި ގޮތް ނިންމުމަށް ހަވާލުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުސަތެއް އުފެދިފައިވާ ޖިނާއީ އަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ތަރުތީބު ފުދިގެންނުދާ ކަމުގައިކަމަށްވުން؛ މިއެވެ.[4]

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތައް

4. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން (ނަންބަރު L-RN/2019/24) މުރާޖަޢާކޮށް އެކޯޓުގެ އިސްތިސްނާއީ ނިންމަވާފައިވާ ނިންމުމަކީ (ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103) ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ނިންމަވާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ބުނެ، އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފަށް ކުރުމަށް އެދި އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި 7.1 އިން 7.3 އަށް ލިޔެފައިވާ ވަހަކަތަކަށް ބަލާއިރު، އަބްދުލްޢަޒީޒު މުޙައްމަދު ރަޝާދުގެ ފަރާތުން ފުރަގަސްކޮށްފައިވާ މައިގަނޑު 1 (އެކެއް) ނުކުތާއެވެ. އެއީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އިސްތިސްނާގެ ނިންމުމުން ނިންމަވާފައިވާ، އޭގެ ކުރިން ނިންމަވާފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު HC-001/CR-C/2019 ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުމާ ޚިލާފަށް ކަމަށާއި، އެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ހަމަހަމަކަމުގެ އަސާސީ ޙައްޤާ ޚިލާފަށް

[4]. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103 ނިންމުން

ނިންމަވާފައިވާ ނިންމެވުމެއް ކަމަށާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 54 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމަވާފައިވާ ނިންމެވުމެއް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

5. ފަހު ނުކުތާއެއްގެ ގޮތުގައިވަނީ އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 7.4 ގައި ލިޔެފައިވާ ނުކުތާއެވެ. އެއީ، އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 14C-CA/58/2019 ބަންދު އަމުރުން، ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވަނީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު HC-001/CR-C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/144 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރެވިފައެއް ނުވި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[5] 94 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތް

6. އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 46/I4C/2019 ޤަޟިއްޔާގައި އދ. މަހިބަދޫ، މުލައްމާގެ، އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް ޖައިކޯވިން ބްރެޒިލްކާ ކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[6] އެ ޤަޟިއްޔާއާ އެކޯޓުގައި އިޖުރާއީ ގޮތުން ހިންގުން ނެތް މައްސަލައެއް ކަމަށާއި، މައްސަލައިގެ އިޖްރާއަތު އޮތް ކޯޓަކަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުމަށްފަހު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން މައްސަލަ އަނބުރާ ގެންދިއުމަށް ކަނޑައަޅައި އެ ޤަޟިއްޔާ 31 ޖުލައި 2019 ތާރީޚުގައި ނިންމަވާފައިވެއެވެ.[7] ހަމަ އެ ތާރީޚުގައި، އެ ޤަޟިއްޔާއާ ގުޅިގެން އެ ކޯޓުން އެރުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން ނުވަތަ ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން (31 ޖުލައި 2019 ތާރީޚުގައި) އަމުރުކޮށްފައި

---

[5] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[6] އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 46/I4C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް

[7] އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 46/I4C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް

ވެއެވެ.[8] އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވަނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ، އަބްދުލްޙަލީމް މުޙައްމަދު ރަޝާދު ހެބިއަސް ކޯޕަސް އަމުރަކަށް އެދި ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް 01 އޮކްޓޫބަރު 2019 ދުވަހު ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[9]

7. ބަންދުން ހުށަހެޅުމާ ގުޅިގެން، އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ ސަރަޙައްދީ އިޚުތިޞާޞް ނެތްކަމަށް ބަޔާންކޮށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރ އެ މައްސަލަ ބަލައިނުގަތުމަށް 14 އޮކްޓޫބަރު 2019 ދުވަހު ނިންމާފައިވެއެވެ.[10] އެ ނިންމުމާމެދު ހިތްހަމަ ނުޖެހިގެން އެ ނިންމުން މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފަށް އަބްދުލްޙަލީމް މުޙައްމަދު ރަޝާދުގެ ފަރާތުން 16 އޮކްޓޫބަރު 2019 ދުވަހު ހުށަހެޅިއެވެ. ނަމަވެސް އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ނެތަތީވެ، އެ ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރގެ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނާން ޖެހޭ ނެތް ކަމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފީ 27 އޮކްޓޫބަރު 2019 ދުވަހު ނިންމާފައި ވެއެވެ.[11] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފީގެ އެ ނިންމުމާ މެދު ހިތްހަމަ ނުޖެހިގެން، އަބްދުލްޙަލީމް މުޙައްމަދު ރަޝާދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރެއްވިއެވެ. މިއީ، އެގޮތުން ބެލުނު އިސްތިއުނާފީ ޤަޟިއްޔާއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާގުޅިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ދެފަރާތުން ދެއްކިފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް

8. އަބްދުލްޙަލީމް މުޙައްމަދު ރަޝާދު މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައި ވަނީ، އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު l4C-CA/58/2019 ބަންދު އަމުރުން، ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ ކަމަށާއި، ހަމަ އެދުވަހު އެ މައްސަލަ އުނިކުރުން ނިންމާފައިވާކަމީ، އެއްވެސް ކޯޓެއްގައި މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް ޖިނާއީ ދައުވާއެއް އުފުލިފައިނުވާ ޙާލަތުގައި، އިބްރާހީމް

---

8. އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު l4C-CA/58/2019 ބަންދުކުރުމުގެ އަމުރު (31 ޖުލައި 2019)

9. އަބްދުލްޙަލީމް މުޙައްމަދު ރަޝާދު ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހެބިއަސް ކޯޕަސް އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމުގައިވާ ތާރީޚް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިހުގައި ހެބިއަސް ކޯޕަސް އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހަޅާފައިވަނީ 01 އޮކްޓޫބަރ 2019 ކަމުގައި އަބްދުލްޙަލީމް މުޙައްމަދު ރަޝާދު ބުނެފައި ވެއެވެ. އަދި މި ތާރީޚާމެދު ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އިންކާރުކޮށްފައި ނުވެއެވެ.

10. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު L-RN/2019/24 ރަޖިސްޓްރާރގެ ނިންމުން (14 އޮކްޓޫބަރު 2019)

11. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103 ނިންމުން

މުއްދަތު ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައި ވަނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ. އެހެންވެ ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ކޯޓުން އެދި ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ ގޮތް ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް ގެންދިޔުމަށެވެ. އެ ހުށަހަޅުއްވާ ގޮތުގައި ގުޅިފައިވާ ދައުލަތުގެ ކުރިމަތިލާ ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގައި ބަލަމުންދިޔަ ދޫކުރުމަށް، އެ ނިންމެވުމަކީ އެކުލެވޭ ހުކުމްތަކަކާ ޚިލާފު ނިންމުމަކަށް ވާނެ އެއްވެސް ފާޅު ބައެއް ނުވެއެވެ. HC-001/CR-C/2019 ނަންބަރު ކޯޓުގެ ކުރިމަތިލާ ކުރިން މައްސަލާ ނިންމުމަށް ވަނީ ޤާނޫނާ ހިލާފަށް ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން އެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނު އަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ހަމަހަމަކަމުގެ އުސޫލާ ޚިލާފު ޤާނޫނު އަސާސީގެ 54 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު ނިންމުމަކަށް ވާނެ ކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އަދިއަލުން ދުވަސްތަކަކަށް މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 46/I4C/2019 ޤަޟިއްޔާ، 31 ޖުލައި 2019 ވަނަ ނިންމަވައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް އެ ޤަޟިއްޔާއިން ބަލަދުން މައްސަލަ އަނބުރާ ފޮނުވާފައިވާތީ، 12 ސެޕްޓެމްބަރު 2019 ވަނަ އެ ދައުވާ ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައި ވާން ކަމަށެވެ. އަދި އެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން ކުރިމަތިލާ ކޯޓުގައި ބޭއްވުނު ފުރަތަމަ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި، ދިފާޢުއްވުން ވަކީލު އިތުބާރުވާ މުޖުރިމުގެ ބަންދާއެކު ވާހަކަ ދައްކާފައިވާން ކަމަށާއި، އެހެންކަމުން އެދުވަހު (03 ސެޕްޓެމްބަރު 2019 ވަނަ) އިތުބާރުވާ މުޖުރިމުގެ ބަންދު މުޤާބިލް ކުރައްވައި، އެކޮށްން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވަނީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން އިތުބާރުވާ މުޖުރިމު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކަމަށެވެ. އަދި ހުކުމަށް ކޯޓަށް ތަޢާރަފް ކުރާ ދުވަހު އަޑުއެހުމުގެ ބަތިލު މުޖުރިމަކު ބަދަލު ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިދީ، ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް އެ ދައުވާ ހުށަހެޅުމުގައި ނުވާނެ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ހުކުމަށް ކޯޓަށް ތަޢާރަފް ކުރާ ދުވަހު ހުށަހެޅި މައްސަލަ ދައުލަތުން

އެކޮށްގައި ނުބެލުން ކަމަށް އެ ކޯޓުން ކަނޑައަޅުއްވާފައި ވަނީ ރަނގަޅަށް ކަމަށެވެ.

9. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ކުރެވުނު ސުވާލަކާ ގުޅިގެން، އަދިއަލުން ދުވަސްތަކަކަށް މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 46/I4C/2019 ޤަޟިއްޔާ އާއި، އެ ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ދުވަސްކަމުގައިވާ 31 ޖުލައި 2019 ވަނަ އިތުބާރުވާ މުޖުރިމު ބަންދުކުރުމަށް ނެރުނުއމާ އެކޮށްގެ ނަންބަރު 14C-CA/58/2019

އަމުރު އެއްވެސް ފަރާތަކުން އިސްތިއުނާފު ނުކުރާކަމަށާއި، ރިވިއުކުރުމަށް އެދި އެކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައި ނުވާކަމަށް އަބްދުލްރަޙީމް މުޙައްމަދު ރަޝާދު އާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ބުނެފައިވެއެވެ.

10. އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ހެބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓަކަށް އެދި އަބްދުލްރަޙީމް މުޙައްމަދު ރަޝާދު ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ 01 އޮކްޓޫބަރ 2019 ދުވަހުގައިކަމާއި، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް ޖިނާއީ ކުށުގެ ދައުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ 12 ނޮވެމްބަރު 2019 ދުވަހުގައިކަން އެނގެން އޮވެއެވެ. ހެބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓަކަށް އެދުނުއިރު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި އެ މައްސަލައިގެ ދައުވާ އުފުލިފައި ނުވާކަން ދެފަރާތުން ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުން އެނގެއެވެ.

ހެބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓަކީ ކޮބައިތޯ؟

11. ހެބިއަސް ކޯޕަސް (Habeas Corpus) ގެ ލަފްޒީ މާނައަކީ ނަފްސް ޙާޟިރުކޮށް ދިނުމެވެ. ހެބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހައްޔަރުކޮށްފައި ނުވަތަ ބަންދުކޮށްފައި ހުރި މީހަކު ކޯޓަށް ޙާޟިރުކުރުމަށް، ހައްޔަރުކުރި ނުވަތަ ބަންދުކުރި ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކޯޓުން ނެރޭ އަމުރެކެވެ. އަދި އެމީހަކު ހައްޔަރުކޮށްފައި ނުވަތަ ބަންދުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ކަމުގައި ސާބިތުކޮށް ނުދެވިއްޖެނަމަ ދޫކޮށްލުމުގެ އަމުރު ކޯޓުން ނެރެއެވެ. ހެބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓް ތަޢާރަފުވެގެން ދިޔައީ މިޑީވަލް އިންގްލިޝް ކޮމަން ލޯގެ ދުވަސްވަރުގައެވެ. އަދި ހެބިއަސް ކޯޕަސް ބާއްރުވު ލިޔުމަކަށް ކޯޑުކުރެވިފައިވަނީ (Codify) 1250މ. ގައި ތަޢާރަފުވި މެގްނާ ކާޓާ (Megna Carta) ގައެވެ. އަދި މިހާރު ހައްޔަރުކުރުމާމެދު ނުވަތަ ބަންދުކުރުމާމެދު ބައިނަލްއަޤުވާމީ ބަޔާނާއި އިންސާނީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މިންގަނޑުތަކުގައި ހިމެނިފައިވާކަމެވެ. އޭގެތެރެއިން International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) ގެ 9(4) މާއްދާ އާއި،

American Convention on Human Rights (ACHR) ގެ 7(6) މާއްދާ އާއި، European Convention on Human Rights (ECHR) ގެ 5(4) މާއްދާގައި ވެސް އެ ހައްޤު އޮތްކަން ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ.[12]

12. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ[13] އަށް ބަލާއިރު، ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހައްޔަރުކުރުމާއި ބަންދުކުރުން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވަނީ އެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެމާއްދާގައިވަނީ "މި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 16 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުގެމަތީން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ ޤާނޫނަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތީން މެނުވީ، އެއްވެސް މީހެއްގެ ގަޔަށް އަތްލައި، ހިފައި، ހައްޔަރުކޮށް، އަދި ބަންދުކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ." މިފަދައިންނެވެ. އަދި އެމީހަކާމެދު ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ މައްސަލައެއްގެ [illegible] ނުވަތަ ހިރާސްކުރުމުގެ [illegible] ނުލަސްކޮށް [illegible] [illegible]، ނުވަތަ [illegible] [illegible]، ނުވަތަ [illegible] ކަމަށްބަލައި، ނުވަތަ ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމަށްބަލައި [illegible]، އެއްވެސްމީހަކާމެދު ޝަރީޢަތުން [illegible] ބަންދުގައި ބަހައްޓައިގެން ނުވާނެކަމުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ. އަދި ޤާނޫނީ ބާރެއް ނެތި ނުވަތަ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް މިފަދަ ހައްޔަރުކޮށްފިނަމަ ނުވަތަ ބަންދުކޮށްފިނަމަ އެކަމުގެ ބަދަލު އެމީހަކަށް ލިބިދޭންވާނެކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 58 ވަނަ މާއްދާއިން ކަށަވަރުކޮށްދީފައި ވެއެވެ.

13. މިފަދަ ހައްޔަރުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ، އެކަން ހައްޔަރުން ދޫކޮށްލުމަށް އެދި، އެކަމަށް ނުވަތަ އެކަމުގެ ބަދަލުގައި އެހެން ފަރާތަކަށް "ހެބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓަކަށް" އެދި ހުށަހެޅުމުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ[14] 207 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. "ހެބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓަކަށް" އެދި ހުށަހެޅުމުން، އެ

[12] . The Law Library of Congress, Global legal Research Center "Habeas Corpus Rights: Canada, Egypt, France, Germany, Iraq, Italy, Japan, Pakistan, Russia, Saudi Arabia, Syria, United Kingdom and Yemen" March 2009 update.

[13]. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ 2008

[14]. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

މައްސަލަ ނިސްބަތްވާ މިހާ ހައްޔަރުކުރެވިފައިވަނީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިންކަން ނުވަތަ ނޫންކަމާމެދު ކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށްޓަކައި، ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ މިހާ ކޯޓަށް ހާޟިރުކުރުމަށް އެކަން ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ ފަރާތަކަށް ކޯޓުން އަމުރުކުރަންވާނެކަމަށް އެ ޤާނޫނުގެ 208 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. އަދި ހައްޔަރުގައިވާ މިހާ ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިންކަން އޭނާ ހައްޔަރުކުރި ފަރާތުން ސާބިތުކޮށްދޭންޖެހޭނެކަމަށެވެ. އޭނާ ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިންނޫންކަން އޭނާ ހައްޔަރުކުރި ފަރާތުން ސާބިތުކޮށް ނުދެވިއްޖެނަމަ އޭނާ ހައްޔަރުން ދޫކޮށްލުމަށް ކޯޓުން އަމުރު ކުރަންވާނެކަމަށް އެ ޤާނޫނުގެ 209 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ[15] 211 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ބާރުލިބިގެން ހަދާފައިވާ "ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ގަވާއިދު" އަށް ބަދަލުކުރި އެ ގަވާއިދުގެ 5 ވަނަ ބާބުގައި (64 ވަނަ މާއްދާއިން ފެށިގެން 68 ވަނަ މާއްދާގެ ނިޔަލަށް) ހޭބިއަސް ކޯޕަސް އަމުރަކަށް އެދުމާއި، އެ މައްސަލަ ބެލުމާއި، ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގެ އިޖުރާއާތު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

މި މައްސަލާގައި އުފެދިފައިވާ ޤާނޫނީ ބަހުސް

14. މި މައްސަލައިގައި އުފެދިފައިވާ ޤާނޫނީ ބަހުސަކީ އެއީ: މަހިބަދޫ ޕޮލިސްސްޓޭޝަނުން ކާބިން އެހެން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން، ނުވަތަ ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން އިސްތިމްރާރު މުސްތަމިރު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން އެ ކޯޓުގެ އަމުރުގައި އޮތް ހަވާލުވުމާއި، ހޭބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓްކަން އެދި ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައި އެމައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޖުރާއާތު އެކަށައަޅާ ތިބެގެންވާ ގޮތުގައި އުފެދިފައިވާ ބަހުސެވެ. އެއީ މި މައްސަލައަކީ ހޭބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓެއްކަން އޮތުމުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ހޭބިއަސް ކޯޕަސް ބެލުމުގެ ބާރު އޮތް ކަމާއި މި މައްސަލަ ބަލައިދިނުމުގެ ބާރު ހުށަހެޅުން އިސްތިއުނާފީ ދަރަޖައަކަށްވާކަމެވެ.

15. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ޓްރަޔަލް ކޯޓް ރިވިއު ނުކުރުމުގެ އިޢުތިރާޒް

15. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[16] 207 ވަނަ މާއްދާއިން 210 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، މި މާއްދާތަކުގައި ޓްރަޔަލް ކޯޓް ރިވިއުކުރަން އެދި ހުށަހަޅަންޖެހޭ ވަކި ކޯޓެއް ކަނޑައެޅި ބަޔާންކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި "ސުޕްރީމްކޯޓުން ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ގަވާއިދު" އަށް ބަލާއިރު އެ ގަވާއިދުގެ 5 ވަނަ ބާބަކީ ޓްރަޔަލް ކޯޓް އަމުރުތަކާ ގުޅޭ ބާބެކެވެ. އެބާބުގައި (64 ވަނަ މާއްދާއިން ފެށިގެން 68 ވަނަ މާއްދާގެ ނިޔަލަށް) ޓްރަޔަލް ކޯޓް އަމުރުތަކަށް އެދި ހުށަހަޅަންވީ ވަކި ކޯޓެއް ނުވަތަ ކޯޓުތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް ޓްރަޔަލް ކޯޓް ރިވިއު ނުކުރާ ސަބަބަކީ މިހާރުގެ މިނިވަންކަން ޤާނޫނާ ހިފެހެއްޓުމުގެ މައްސަލައެއް ކުރިމަތިވާ ގޮތަށް އެކަން ބެލުންކަމަށްވާތީ، ޖިނާއީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ބޮޑުބައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއި[17] "ސުޕްރީމްކޯޓުން ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ގަވާއިދު" ގައި ޓްރަޔަލް ކޯޓް ރިވިއު ނުކުރާ ޓްރަޔަލް ކޯޓް އަމުރުތަކާ އިޖުރާއާތު ބަޔާންކޮށްދީފައިވުން މިއީ، ޖިނާއީ ޢަދުލުގެ މައްސަލައެއްކަން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން މައްސަލައިގެ ބާވަތުން ބަލާއިރު، ޓްރަޔަލް ކޯޓް ރިވިއުކުރަން އެދި ހުށަހަޅާ މައްސަލައަކީ، ޕްރޮސީޖަރަލް އޯޑަރެއް، ކޮލެޓަރަލް ކޯޓަރީ، ޓެކްނިކަލް ކޯޓަށް ޖިނާއީ ޖަލްސާއެއްގެ މައްސަލައަކަށް ބެލުމުގެ އިޢުތިރާޒް އެއް ކޯޓަކުން ބެލޭނީކަމަށް އެނގެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު[18] ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ހައިކޯޓަކީ މިކަން އެކީ ބެލުމުގެ ޤާބިލުކަން ހުރި ކޯޓުކަމުގައި އިޢުތިރާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްދެއެވެ.

16. އެހެންކަމުން ޓްރަޔަލް ކޯޓް ރިވިއުކުރަން އެދި ހުށަހަޅާ މައްސަލަތައް ބަލައިގަތުމުގައި ދެން ބަލަންޖެހޭނީ އެ ކޯޓުގެ ސަލާޙިއްޔަތު އިޢުތިރާޒް އަރައެވެ. އެގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ[19] 69 ވަނަ މާއްދާގައި ކޯޓުތަކުގެ ސަލާޙިއްޔަތު އިޢުތިރާޒް ބަލައިގަނެވޭގޮތް އެނގެއެވެ.

16. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

17. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

18. ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010

19. ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010

ޤާނޫނީ ތަޙުލީލުކުރުން

17. އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރި މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު އާ ދެކޮޅަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ޖިނާއީ މައްސަލަ އެ ކޯޓުން ހިންގުން ނުހިގެން އަނބުރާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްއަށް ފޮނުވާލުމާއެކު، ހަމަ އެދުވަހު، ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން ނުވަތަ އެ ކޯޓުން އެހެންގޮތަކަށް ކަނޑައަޅަންދެން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުކުރުމަށް މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ނިންމާފައިވުމުން ނަމަވެސް، މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ އެ އަމުރު[20] ބާޠިލު ނުކުރާހާ ހިނދަކު ނުވަތަ ބަންދު ދިގުކުރާން އެހެންގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާހިނދަކު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ހުރި ޤާނޫނީ ބަންދެއްގައި ކަމުގެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ[21] 69 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޯޓުތަކުގެ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާގޮތަށް ބަލާއިރު، ބަންދުން އަމުރު އެކޮޅެއްގައި އޮތުމުން، އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ހުރީ ޤައިދުކުރުވަނީ ބަންދެއްގައި ކަމަށްބުނެ ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް ހާބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓަކަށް އެދި މައްސަލައެއް ހުށަހެޅުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދޭ ޤަވާޢިދެއް ހެދުމުގެ ބާރު އެ ޝަރީޢަތަށް ނުކުރެވޭނެއެވެ.

18. އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަރައްޓާފުވުމުގެ ޤާނޫނީ ބަންދެއްގައި ކަމުގައި ބުނެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މުޙައްމަދު ހަސަންފުޅުގެ ފަރާތުން ހާބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓަކަށް އެދި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މައްސަލައިގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލައިގެ ވާދީ އާ ގާތްކަމާ މައްސަލައަށްގައި މި ހާބިއަސް ކޯޕަސް ރިޓެއް ކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/180 ޤަޟިއްޔާ (އަލީ ޝާހިދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ގައި އަލީ ޝާހިދުގެ މައްޗަށް ހުށަހެޅުން މައްސަލަ، ސ. ފޭދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި ހިންގުން ނުހިގެން އަނބުރާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް 31 ޑިސެމްބަރު 2020 ގައި ފޮނުވާލާފައި ވާއިރު، އަލީ ޝާހިދު ޝަރީޢަތުން ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ވެސް ނިންމައިފި. ސ. ފޭދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ސިޓީގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ 5 (ފަހެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އެ މައްސަލަ ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ، އެ މައްސަލަ

20. އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރި މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު l4C-CA/58/2019 ބަންދުކުރުމުގެ އަމުރު (31 ޖުލައި 2019)

21. ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010

ނ. ލަންދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން އަނބުރާ ޕްރޮސިކިއުޓަރޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް ފޮނުވާލި ތާރީޚުން ފެށިގެން މައްސަލަ ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ތާރީޚާ ދެމެދު އަދި ޖިނާއީ ހުރި ޤާނޫނު ހިފެހެއްޓި ބަންދުގައި ކަމުގައި ބެލެވޭން ނުވާކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައި ވެއެވެ. މިގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ނުކުތާއަކީ މައްސަލަ ހިނގުން ނިމިގެން އަނބުރާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހަށް ފޮނުވާލުމަށް ނަގާފައިވާ ބަންދު އަދުދު އާ ޖުމުލައި ބަލާފައިވާ ސަބަބަކަށް ނުވާތީވެ އިތުރުން އެ މުއްދަތުގެ ބަންދުގައި ކެނޑިގެން ނިސްބަތުވާ އިޖްތިހާދު އާ ޖުމުލައި އިހުނދުން ފިރިގެން ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް ލިބުނު ހުއްޖަތުގައި ނިންމާފައެވެ. އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް 31 ޖުލައި 2019 ދުވަހު އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ނެރެފައިވާ އަމުރުގެ[22] ބަޔާންކުރެވޭ ބަލައި ގޮތްތަކަށް ވެފައިވާ އިސްތިސްނާތަކެއް މި މައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ކުރަންޖެހޭކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ.

19. އިސްތިސްނާ ލިބޭގޮތާ އެއްގޮތް ކޯޓަކުން ހުކުމްކުރުމުގެކުރިން، އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުގެ މައްސަލަ ޕްރޮސިކިއުޓަރޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް އަނބުރާ ފޮނުވާލިކަމާ، އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުގެ ބަންދު ދިގުލައްވައިދިނުމަށް އެކަށީގެން ނުކުރުމުގެ މަސައްކަތް، އިސްތިސްނާ ލިބޭގޮތާ އެއްގޮތް ކޯޓަކުން މައްސަލަ ހުކުމްކުރުމާއި ބެހޭ އަދުލު ހިފުޅު ކުރިއަށްދިއުން، އެގޮތަށް އެއްގޮތްވާ ކަނޑައަޅައިދިނުން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުން ކުރުމުގެ އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭކަމުގެ ޚިޔާލުވެއެވެ.

20. އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމުގެ ކުރީން ކޯޓުގެ އަމުރަކަށް އޭގެ ބަދަލުގައިވެސް މުޙައްމަދު ބަހައްޓާފައިވާ ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ތާރީޚާ، އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ބަންދުގެ އަމުރުގެ ދަށުން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ހުރި ޝަރީޢަތުން ގޮސް ކަނޑައަޅައިދިނުން، އެގޮތަށް އެ ކޯޓުން އެކަށީގެންވާ ކަނޑައަޅައިދިނުން ބަންދުގައިބަހައްޓަން ލިޔުމަށް އަދި ހުކުމް އަދުލުވެސް އެދުނުއިރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުގެ

22. އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މަހިބަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 14C-CA/58/2019 ބަންދުކުރުމުގެ އަމުރު (31 ޖުލައި 2019)

މައްޗަށް މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢީ ދަޢުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާތީ، އުޞޫލުގައި، ހޭބިއަސް ކޯޕަސްގެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ލިބިގެން ވާކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެމެވެ.

21. އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރުމަށް މުޙައްމަދު ރަޝާދުގެ ފަރާތުން ހޭބިއަސް ކޯޕަސް ދަޢުވާކޮށް އެދި ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް އެ ކޯޓަށް ލިބިގެން ނުވާކަމަށް އެކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރ ނިންމަވާފައިވާ ނިންމުމުން ދުވަސްވުމަށްފަހު އ ކޯޓުގެ އިސްތިޢުނާފު ނިންމަވާފައިވާ ނިންމުމަވާފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ[23] 143ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން ނިންމަވާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމުގައި ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ[24] 143ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ވަނީ "މަޖި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަކީ އެކުލެވޭ ޤަރާރު މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކުން ބާޠިލުކުރެވޭނެއެވެ." މި ވަކިކަމުން ބެލުމުން ނިމުމަކީ އެއް މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކެއް، ހަމަ އެ މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކުން ބާޠިލުކުރެވޭނެކަން އެނގޭކަން ނުވެއެވެ. އެގޮތުންކަމުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ހުރިން ނިންމަވާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެއް ކަމަށްވާ ނަންބަރު HC-001/CR-C/2019 ޤަޟިއްޔާއަށް، އެކޯޓުން ބާޠިލުކުރެވޭ ހުއްޖަތެއް ނުވެއެވެ. ވީމާއެކު، ބެލުމުން ސަރަޙައްދެއް އެކޮޅެއްގައި ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރު ނިންމުމަކީ[25] ނިންމަވާފައި ވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ[26] 143ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން ކަމަށް ބެލެވޭން ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމައެއް ނެތެވެ.

22. އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 7.4 ގައި ލިޔެފައިވާ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު އެ ނުކުތާއަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ދެކޮޅުހެދި މަޖިބޫރު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު l4C-CA/58/2019 ބަންދު އަމުރުގެ ސިއްރިކަމާ ގުޅުވައިގެން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާއެކެވެ. މި މައްސަލައަކީ އެ އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ޤަޟިއްޔާއެއް ނޫންކަމުން މި މައްސަލައިގައި އެ އަމުރާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅިދާނެ ކަމުގައި ޝަރީޢަތުން ނުދެކެމެވެ.

23. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ 2008
24. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ 2008
25. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103 ނިންމުން
26. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ 2008

ވީމާ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103 އިސްތިސްނާގެ ނިންމެވުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އަބަދުވެރިކޮށް މުޖުތަމަޢު ރައްކާތެރިކުރުމަށް ފެނިގެން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މެޖޯރިޓީން އިއްތިފާގު ފެނުނީ އެ ނިންމެވުމަށް ބަދަލު ގެނައުން ނުޖެހޭކަމަށެވެ.

- **ޚުލާޞާ:**

ދެންފަހެ، އިސްލާމް ޤާނޫނަކުންވެސް ނުކުތާތަކުގައި ބައްލަވާފައިވާ ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުކުމްކުރުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-L/MIS/2019/103 އިސްތިސްނާގެ ނިންމެވުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް، މާލެ، މއ. ކަލާގެއާގެ، އަބަދުވެރިކޮށް މުޖުތަމަޢު ރައްކާތެރިކުރުމަށް ފެނިގެން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، އެ ނިންމެވުން ބާޠިލުކުރަންޖެހޭ ސަބަބެއް އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބު ނުކުތާކުރަން، މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މެޖޯރިޓީން އިއްތިފާގުން ކަނޑައަޅައި ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.